

Kraschutzki i les presons de Franco

Un personatge de llegenda reviu ara a través de les seves memòries els anys a les presons de Franco a Balears. És Heinz Kraschutzki.

El llibre *Memòries a les presons de la guerra civil a Mallorca*, editat per Miquel Font Editor aquest mes passat (Col·lecció "Evast e Aloma", número 21. Palma, 2004. 178 pàgines), és una aportació important en la història de la Guerra Civil: dóna un testimoni de primera mà sobre com es vivia en els camps d'internament franquistes oberts a les Illes durant els anys més durs de la repressió. També és un valuós document que il·lustra sobre la colònia germànica que es va establir a Mallorca –i per extensió a Balears– durant els anys trenta, formada tant pels qui fugien de la barbàrie nazi –jueus o no– com pels nazis mateixos –que fins i tot fundaren a Mallorca una delegació del Partit Nacional Socialista– en una si més no peculiar convivència en un mateix espai i temps. I, finalment, el llibre és la recuperació per a la realitat història del seu autor: Heinz Kraschutzki. Un personatge tan peculiar que sovint ha semblat més propi de la llegenda que de la història.

El personatge. A Kraschutzki durant molt de temps se'l va donar per assassinat pels falangistes poc després de l'alçament de 1936. De fet, l'escriptor alemany Albert Vigolais Thelen dóna notícia del fet el 1953 a les pàgines de *La isla del segundo rostro*, memòries novel·lades que transcorren a Mallorca. Havent-les llegides, en saber-ne el

seu funest destí, Heinz Kraschutzki escriu el 1957 a Thelen fent-li saber que ha "ressuscitat". L'atribució de fets i circumstàncies com l'anterior, tan allunyades de la realitat, han fet de Kraschutzki un personatge més proper a la ficció que no pas a la realitat. La historiografia moderna sobre la Guerra Civil a Mallorca li atorgava fins ara un segon terme. Kraschutzki hi apareixia gairebé com un personatge eteri i tenebrós, propi d'una llegenda. No és fins setanta anys després, avui, que apareixen per primera vegada publicades les seves memòries per confirmar que va existir realment i deixar de comptar entre les llegendes i entrar en la història.

Una estranya colònia. El valor de les memòries de Kraschutzki ve donat perquè són gairebé nul·les les aportacions de gènere autobiogràfic de presoners als camps de concentració i presons situats a les Illes. En aquest cas, a més del valor d'explicar el seu testimoni sobre els nou anys que va passar de presoner a les presons balears, cal sumar-hi la particularitat que es tracta d'un estranger resident qui pateix el captiveri. Estranger i a sobre integrant d'una estranya colònia, la dels alemanys a la Mallorca dels anys trenta, tant jueus com nazis. En aquella Mallorca aparentment allunyada de les bogeries que s'ensenyorien d'Europa, els estrangers hi trobaven refugi pre-

sumptament segur. És on Kraschutzki i la seva família, en l'aparent tranquil·litat de Cala Rajada, fundaran l'empresa Las Estrellas, dedicada a la confecció d'estrís per vestir i complements, de ràfia. Amb els anys, van arribar a treballar-hi quaranta mallorquines i a exportar arreu del món els seus productes.

S'havia establert a l'illa el 1931, fugint de la justícia alemanya per la seva activitat pacifista. Kraschutzki havia estat oficial de la Marina alemanya, amb la qual va fer la Primera Guerra Mundial. Els horrors de la guerra el feren abandonar l'exèrcit el 1919 i dedicar-se al pacifisme actiu. La persecució legal de què va ser objecte en aquell país que es convertí en qual-sevol cosa menys pacifista el dugué a trobar refugi a Mallorca. No va durar gaire, però, la tranquil·litat.

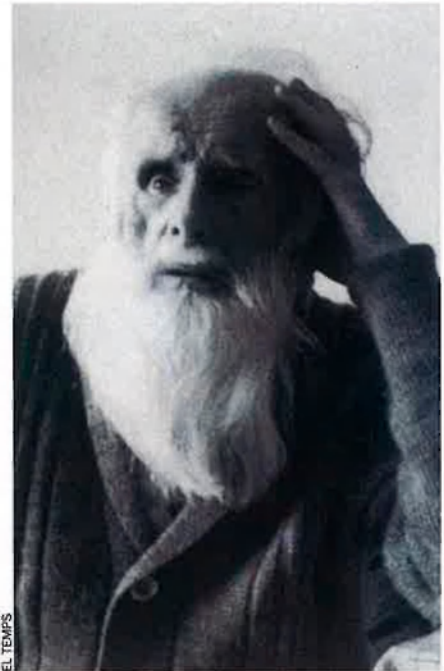
La relativa calma de la colònia estrangera a Mallorca acaba el 18 de juliol del 1936. Aleshores, a instàncies del consolat anglès, la majoria dels alemanys resident a l'illa contraris al règim de Hitler i Franco, parteixen cap a països on el totalitarisme encara no ha fet acte de presència. No és el cas, però, de Kraschutzki i de la seva família. L'endemà mateix, el 19 de juliol, Heinz Kraschutzki és empresonat. Estava convençut que allò tenia els dies comptats. Que seria molt breu. Però no va ser fins nou anys després que va poder recuperar la llibertat.

Una vegada internat arreu de presons de les Illes (can Mir, Caputxins, Bellver, Formentera...), va poder sortir en llibertat en diverses ocasions. Les gestions del consolat anglès li ho haurien permès. Però ell sabia que la llibertat de les presons de Franco suposava la immediata deportació als camps de concentració nazis i la mort segura. La seva família, mentrestant, retorna a Alemanya, on és retinguda. El matrimoni és obligat a divorciar-se per poder mantenir la custòdia dels fills. Quan les coses semblen arreglar-se i surt del camp de concentració de Formentera, és novament empresonat a Màlaga, Madrid, Burgos, Saragossa i Barcelona. La Guerra Mundial es trobava a les acaballes.

Havent recuperat definitivament la llibertat, Kraschutzki torna a Alemanya, des d'on es dedica a continuar propagant la pau en activitats i conferències pacifistes arreu del món juntament amb Ghandi, entre d'altres.

Les memòries. En paraules del prologuista del llibre, l'historiador David Ginard i Ferón, l'aportació de Kraschutzki en aquestes memòries és doble. D'una banda, dona testimoni de la vida durant els anys trenta de la colònia alemanya a Mallorca que no era nazi: "No disposàvem fins ara de cap llibre de memòries en què algun d'aquests antifeixistes ens explicàs de manera directa les seves peripècies a l'illa de la calma durant els anys bèl·lics." Per altra banda, i sobretot, aporta el testimoni, "amb detall", dels "terribles episodis [entre d'altres] de les tretes de presos que deixaven en [aparent] llibertat amb l'objectiu d'esser assassinats'assassinats-los als cementiris o a les carretes de Mallorca...".

Miquel Payeras

Kraschutzki es va mantenir ferm en les seves conviccions pacifistes al llarg de tota la vida.

Biografia de Heinz Kraschutzki

1891. Neix a Danzig.

1910. Ingressa a la Marina.

1914. Participa com a oficial a la Primera Guerra Mundial.

1919. Abandona la carrera militar.

1926. Col·labora al *Junge Gemeinde*, *Der Pazifist* i *Das andere Deutschland*, de caràcter pacifista. *Katholische Volkszeitung*, *Erkenntnis und Befreiung* i *La République*.

1931. Primer viatge a Mallorca. S'hi estableix la seva família.

1932. Fugint de la justícia alemanya, s'estableix amb la seva família a Cala Rajada. Funda l'empresa Las Estrellas, dedicada a la confecció amb ràfia.

1933. Hitler arriba al poder.

1934. Li és retirada la nacionalitat alemanya, juntament amb Albert Einstein i d'altres intel·lectuals.

1936. Alçament militar de Franco.

Octubre. Es difon un comunicat a la ràdio de Berlín on s'informa del seu afusellament per la Falange. En realitat, és empresonat al castell de Bellver, Can Mir i Presó Provincial.

1938. És jutjat i condemnat a trenta anys de presó per adhesió a la rebel·lió.

1945. A instàncies de les autoritat consolars britàniques, és alliberat.

1946. Retorna amb la seva família, a Berlín.

1947. Participa en la Conferència internacional per la pau, junt amb Ghandi.

1956. Ja jubilat, torna a Mallorca.

1972. Redacció de *Mein Leben (Lebenserinnerungen)* ("La meua vida").

1982. Mor a Füssen, Alemanya.

2004. Publicació de *Memòries a les presons de la guerra civil a Mallorca*.